

**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ НАВЧАННЯ МОВ У
СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США
У ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Білецька І. О.

У статті мова йде про особливості розвитку мовної освіти у Сполучених Штатах Америки у ХХ – на початку ХХІ століття. З'ясовано, яке місце займала іноземна мова як дисципліна у навчальному процесі в середній школі. Проаналізовано результативність проведення американським урядом освітніх реформ щодо навчання іноземних мов, а також окреслена специфіка становлення і функціонування двомовного навчання на рівні окремих штатів.

Ключові слова: мовна освіта, іноземна мова, двомовне навчання, середній навчальний заклад.

В статті мова йде про особливості розвитку мовної освіти у Сполучених Штатах Америки у ХХ – на початку ХХІ століття. З'ясовано, яке місце займала іноземна мова як дисципліна у навчальному процесі в середній школі. Проаналізовано результативність проведення американським урядом освітніх реформ щодо навчання іноземних мов, а також окреслена специфіка становлення і функціонування двомовного навчання на рівні окремих штатів.

Ключевые слова: языковое образование, иностранный язык, двуязычное обучение, среднее образовательное учреждение.

Постановка проблеми. Розвиток середньої школи в Сполучених Штатах Америки після перетворення її на масовий навчальний заклад залежав від соціально-економічних та політичних умов розвитку американського суспільства. Крім того, реформування загальної середньої освіти було під впливом тих змін, які відбувалися у світовій педагогіці: збільшення кількості педагогічних центрів, науково-дослідних закладів, посилення контактів педагогів на національному та міжнародному рівнях.

Аналіз досліджень і публікацій. Специфіка розвитку і реформування американської середньої школи в цілому є предметом дослідження багатьох російських і вітчизняних науковців, зокрема, О. Джуринського, Г. Дмитрієва, З. Малькової, Л. Пуховської, О. Русанової, А. Сбруєвої. Такі дослідники, як О. Зіноватна, О. Першукова розглядають державну мовну політику США у контексті навчання іноземних мов, Т. Боднарчук, О. Літвінов, Л. Товчигречка аналізують моделі білінгвальної освіти у теорії та досвіді діяльності сучасної школи Сполучених Штатів. Що стосується американських учених, то серед них можна виділити К. Бузеллі, Б. Джонстона, Д. Едварда, які у своїх роботах висвітлювали історичні особливості розвитку шкільництва в Америці, а У. Вайт, А. Ленкер, Т. Осборн, І. Пуфал вивчають мовну політику в країні та її вплив на навчання іноземних мов.

У своїй статті ми ставимо за **мету** виділити особливості розвитку мовної освіти у Сполучених Штатах Америки у ХХ – на початку ХХІ століття та з'ясувати значення, яке надавалось вивченню іноземної мови як навчальної дисципліни у зазначений період.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи основні етапи становлення загальної середньої освіти в Америці, М. Шутова зазначає, що їхня систематизація відбувається за двома хронологічними періодами:

- 1) період передінформаційного суспільства – кінець ХІХ – 80-ті роки ХХ століття;

2) період інформаційного суспільства – 90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття [4, с. 51-52].

Якщо говорити про перший період, то варто зазначити, що у цей час значно змінився традиційний зміст американської школи, відбувалося переосмислення педагогічних теорій, у результаті чого в центрі виховання стала дитина з усіма її природними інтересами, потребами та прагненнями. Все це, у свою чергу, не могло не вплинути на розвиток і мовної освіти.

Потік іммігрантів у США поповнив середні школи великою кількістю дітей з різних соціально-економічних верств населення, що призвело до зміни основного завдання школи – забезпечити всіх учнів відповідним рівнем освіти. Початок ХХ століття характеризується зростанням кількості італійців у найважливіших американських містах уздовж узбережжя Атлантичного та Тихого океанів, у північних і центральних штатах. Проте італійська мова не стала провідною іноземною мовою, яка б вивчалася у навчальних закладах. Найбільша зацікавленість до вивчення італійської мови була виявлена у 30-х роках, але вона почала спадати після виступу Італії союзницею Німеччини у Другій світовій війні.

На початку ХХ століття у деяких штатах можна було вивчати лише англійську мову, а інші мови (латинську, грецьку) – переважно в приватних навчальних закладах. І тільки в 1923 році Верховним Судом США було скасовано ці заборони.

Також можна констатувати, що у цей час близько 600000 учнів початкових шкіл (державних та приходських) навчалися частково або повністю німецькою мовою, що становить 4 % усіх американських дітей початкових класів. Цей показник перевищує відсоток тих дітей, які на сьогодні навчаються за іспано-англійськими програмами, оскільки до нещодавня німецька мова мала статус домінуючої мови.

Аналіз теоретико-методичних джерел засвідчує, що з 1900 по 1917 роки вивчення іноземних мов у США обмежувалося німецькою і

французькою, частково італійською та іспанською мовами. Вступ Сполучених Штатів до війни проти Німеччини у 1917 році спричинив оголошення викладання німецької мови поза законом законодавствами 22 штатів.

На рівні всієї країни стала гострою і відчутною потреба населення користуватися іншими, крім англійської, мовами. Так, журнал «The American Journal of Education», що висвітлював проблеми американської освіти, у 1900-1910 роках надрукував ряд статей, у яких мова йшла про заміну грецької та латинської мов на європейські мови. Комерційні інтереси багатьох американців на Кубі, Філіппінах та в Мексиці потребували знань іспанської мови, але вивчити її можна було здебільшого приватно, а не в державних школах.

У 1920 році 28 % середніх шкіл США запропонували німецьку як іноземну, 11 % – французьку і тільки 2 % – іспанську. Причина низької кількості тих, хто вивчав іспанську в середніх школах, крилася передусім у зневажливому ставленні представників англосаксонської більшості американського суспільства до громадян Іспанії, Мексики та інших Центральноамериканських країн [3, с. 105].

До середини 20-х років двомовне навчання значною мірою переставало функціонувати по всій країні. Навчання лише англійською мовою подовжувало бути нормою для учнів, чиєю рідною мовою не є англійська, допоки негативні результати цього вже не можна було ігнорувати. Діти, які досконало не володіли англійською мовою і навчалися у класах, де навчання відбувалось лише англійською, мали значно нижчий рівень знань і кидали школу з загрозовою швидкістю.

Після Другої світової війни розпочалося вивчення китайської, японської, португальської та російської мов на рівні спеціальних програм. З відкриттям американських центрів у Болоньї, Флоренції та Римі зріс інтерес до італійської культури і відповідно – італійської мови як іноземної.

На початку 50-х років ХХ століття у доповіді ЮНЕСКО вимагалось забезпечити дітей різних країн світу освітою рідною мовою, що посилило увагу до навчання етнічних та расових меншин у США. Починаючи з 1959 року, громадські школи в Маямі запровадили двомовні програми.

Ситуація загострилась у кінці 60-х років, коли відбулося посилення боротьби мільйонів американців, які належать до етнічних меншин (американських індіців, американців мексиканського походження, пуерториканців та ін.), за збереження національної культури, мови, вірувань. З огляду на це державний апарат США не міг не здійснити реформи в освіті.

Національні меншини вимагали змін умов навчання та введення у школах з національним контингентом викладання рідною мовою. Протягом 1964-1974 років було прийнято низку законів на користь національних меншин. Зокрема, у 1964 році почав функціонувати «Закон про громадянські права», відповідно до якого заборонялася расова дискримінація у будь-яких сферах громадянського життя. У 1968 році, прийнявши статтю VII Закону про початкову і середню освіту або, неофіційно, Закон про двомовну освіту, Конгрес уперше узаконив двомовну освіту, що уможливило іммігрантам отримувати освіту рідною мовою.

Закон про двомовну освіту забезпечив федеральне фінансування на підтримку місцевих шкільних округів у їхній спробі здійснювати навчання корінними мовами. Більшість штатів підтримали федеральний уряд, прийнявши свої власні закони про двомовну освіту або, по крайній мірі, відмінивши кримінальне покарання за використання інших мов у навчальному процесі.

Незабаром після прийняття Закону про двомовну освіту Верховний Суд визнав, що залишати учнів, які досконало не володіють англійською мовою, у класах, де навчання відбувається лише англійською, – це просто «знуцання над народною освітою», яка має бути однаково доступною для всіх. Рішенням Суду у справі Лав проти Ніколса вимагалось, щоб школи

прийняли необхідні заходи з метою подолання мовного бар'єру, який перешкоджав успішному оволодінню дітьми навчальної програми. Конгрес одразу ж ухвалив цей принцип, прийнявши у 1974 році Закон про рівні права в освіті.

Ні Закон про двомовну освіту, ні рішення Суду не пропонували жодної конкретної методології для навчання школярів, які досконало не володіють англійською мовою. Тобто, не було федерального наказу про двомовну освіту (хоча у деяких штатах такий мав місце в окремих випадках). Закон про громадянські права вимагав лише наявність навчальних програм, що пропонують однакові освітні можливості для дітей, які добре не знають англійську мову. Для дотримання цього принципу федеральний суд і федеральне управління з громадянських прав використовували трьохрівневий тест для перевірки того, чи школи забезпечують:

- наукові програми, які є теоретично обґрунтованими експертами у цій сфері;
- адекватні ресурси такі, як персонал, навчання і матеріали – для реалізації програм;
- стандарти і критерії для оцінки ефективності програми, а також можливість змінити програму, яка є не результативною.

Штатам або шкільним округам, які порушували громадянські права, загрожували серйозні санкції, у тому числі втрата всіх федеральних фінансувань на освіту.

Федеральні витрати на двомовну освіту збільшились з 7,5 млн. у 1968 році до 150 млн. до 1979 року. У цьому ж році Верховний Суд США сприяв подальшому розвитку двомовної освіти, постановивши, що школи Сан-Франциско порушили права дітей мовних меншин, тому що вони навчалися в одному класі з іншими учнями без спеціального навчального забезпечення. У зв'язку з цим вимагалось, щоб школи надавали послуги на підтримку тих учнів, які вивчають англійську мову, хоча у жодній з них не було визначено,

який тип освітньої програми необхідно впроваджувати. Таким чином, і двомовні, і одномовні програми функціонували після прийняття закону і постанови Суду.

Теоретичні аспекти американської двомовної освіти було обґрунтовано наприкінці 60-70-х років. У той час відбувалось відродження теорії культурного плюралізму, яка була запропонована школою Г. Каллена у 1920 році. За цим вченням двомовна освіта виступала одним з елементів культурної революції і її метою було створення двомовної чи багатомовної нації.

У другій половині 70-х років у галузі білінгвальної освіти відбулися значні зміни. З 1976 року Відділом громадянських прав було укладено понад 400 угод з місцевими шкільними округами про надання навчальних можливостей тим учням, для яких англійська мова була нерідною [2].

Як свідчать факти, у 80-х роках ХХ століття в американському суспільстві був поширений рух «За єдину англійську мову» (English-only movement), який, на жаль, проявляє свою активність і сьогодні.

Як вже зазначалося раніше, сучасний етап реформування освітнього простору США відомий під назвами “*другої хвилі*”, за Т.Бердслі [1], та “*третьої хвилі*”, за Е.Тоффлером [6]. Особливістю цього періоду є те, що умови суспільного життя в усьому світі кардинально змінилися, що не могло не позначитись на розвитку американського шкільництва в цілому та іншомовної освіти зокрема.

Особливістю “*другої хвилі*” розвитку американської освітньої системи є те, що реформування відбувається відповідно до державного закону про освіту, прийнятого Конгресом США в 1994 році, в якому визначені чіткі цілі розвитку освіти в країні до 2000 року. Освітня політика у другій половині ХХ століття була пріоритетом федерального уряду та урядів штатів, керівництва вищих навчальних закладів, що визначило рівень уваги, яка приділялась

ними в різний час вивченню іноземних мов порівняно з іншими дисциплінами.

Прикладом гіркої боротьби навколо мовної політики може бути прийняття Законопроекту 227 у штаті Каліфорнія, де кількість тих, хто вивчає англійську мову (а це один з трьох учнів), є найбільшою у США. 61 % каліфорнійського електорату підтримав цей Законопроект, за яким ті, хто вивчає англійську мову, повинні навчатись за принципом занурення в англійську на період, який, як правило, не перевищував одного року, потім їх слід переводити до основних класів, де переважає навчання англійською мовою. Голосування проводилося на предмет громадської думки щодо двомовної освіти.

Як і в випадку більшості освітніх проблем, політична приналежність є основним фактором, що впливає на диференціацію поглядів на двомовну освіту: 77 % республіканців і консерваторів голосували проти двомовної освіти, на противагу їм 53 % демократів і 64 % лібералів проголосували за двомовну освіту. Можна також помітити значні відмінності у голосуванні різних рас та етносів на підтримку двомовної освіти. 67 % білошкірих виборців голосувало за Законопроект 227, у той час як 63 % латиноамериканців – проти. Наявність 37 % латиноамериканського населення, що підтримали Законопроект 227, свідчить про розділення думок серед іспаномовних людей про вивчення англійської мови. Проте більшість латиноамериканців підтвердили своє позитивне ставлення до двомовної освіти.

У 2000 році Каліфорнійський департамент освіти заключив угоду з Американським дослідницьким інститутом (American Institutes for Research) з метою проведення п'ятирічного дослідження щодо ефективності Законопроекту 227. Методологія вивчення включала аналіз досягнень учнів, телефонні опитування, оглядові візити без попереджень і письмові дослідження та аналізувала такі проблеми, як виконання даного

законопроекту, чи є він корисним для тих, хто вивчає англійську мову, а також непередбачені наслідки його впровадження.

Учасники такої дослідницької роботи попереджали про певні підробки даних на державному рівні, оскільки Каліфорнія не має можливості прослідкувати навчальні досягнення школярів протягом багатьох років. Проте, використовуючи дані про академічний рівень учнів об'єднаного шкільного округу Лос-Анджелеса, і на основі аналізу, оглядових візитів та опитувань у ході дослідження з'ясувалось, що жодна з навчальних програм немає очевидних переконливих переваг. Учні, які охоплені двомовним навчанням, як і ті, хто поглиблено вивчають англійську мову, мають схожу траєкторію академічного зросту.

Штат Арізона був наступним після Каліфорнії щодо прийняття схожого законодавства. Так, Законопроект 203 додав кілька програм, які раніше були дозволені у навчанні дітей, для яких англійська мова є другою мовою. Варто підкреслити, що саме штат Арізона першим підтримав білінгвальну освіту у 60-х роках ХХ століття.

Протягом 90-х років у штаті Джорджія збільшилась кількість іноземного населення до 23,3 %. У наш час Джорджія займає шосте місце серед штатів Америки щодо швидкості зростання населення. За даними перепису населення, у 2000 році тут проживало 228000 нелегальних іммігрантів. У 80-90-х роках скорочення робочих місць у килимовиробничій промисловості стало причиною збільшення іспанського населення в окрузі Вітфілд. На сьогодні майже половину учнів державних шкіл у Далтоні (центр округу Вітфілд) становлять іспанці.

Як вказує Е. Мітчел (E. Mitchel), місцевий юрист Далтону, у 1996 році був заснований Проект Джорджія – так звана білінгвальна (бікультурна) програма, яка спочатку асигнувалася з федерального фонду. Він мав на меті допомогти при навчанні іспаномовних учнів, що вступили до далтонських державних шкіл. Цим Проектом передбачена співпраця з Університетом

Монтерею, штат Мехіко, з метою залучення вчителів з Мехіко у школи Джорджії.

У 2002 році більш як дві третіх виборців штату Масачусетс підтримало ініціативу замінити двомовні програми на однорічне поглиблене вивчення англійської мови. Таку пропозицію підтримали ті, хто виступали лише за англійську мову, а також член Республіканської партії М. Ромні (M. Romney), який на той час балотувався у губернатори. Близько 30000 учнів, що навчалися за двомовними програмами, примусили вступати до класів, де вони мали інтенсивно вивчати англійську мову.

Двомовні програми діяли у середніх навчальних закладах штатів Колорадо, Нью-Джерсі, Нью-Йорк, Флорида, Іллінойс. Здебільшого, це іспано-англійські програми білінгвального навчання [5].

І все ж таки, у США найбільш поширеним залишається вивчення англійської мови. Програми вивчення рідної мови досить часто страждають від того, що не мають підтримки на державному рівні в основному через політику так званого «плавильного казана» з метою отримання однорідного суспільства. Резидентські школи, в яких пропагувались цінності білих американців та англійська мова, все ще були широко поширеними у 90-х роках ХХ століття. Сумнозвісним фактом є те, що у них практикувалися тілесні покарання для дітей корінного населення, якщо вони спілкувалися своєю рідною мовою або відкрито демонструвала віру свого племені.

У 2001 році Закон про двомовну освіту був обмежений новою федеральною освітньою політикою. Конгрес США прийняв закон «Жодної дитини поза увагою» (No Child Left Behind), який підтверджував статус іноземної мови як загальноосвітнього предмета базового навчального плану, але не виступав на підтримку учнів, що вивчають рідну мову, оскільки підкреслював значимість лише англійської мови. Він також проголошував, що всі учні, включаючи тих, хто вивчає англійську мову, повинні тестуватися щорічно з англійської мови.

На початку 2006 року президентом Дж. Бушем було оголошено про новий проект під назвою «Стратегічне навчання іноземних мов в інтересах національної безпеки». Цей проект був ухвалений Державним департаментом і перейменований на «Лінгвістичну ініціативу». У ньому зазначені заходи, спрямовані на вивчення американцями іноземних мов, які є важливими з огляду на зовнішньоекономічні інтереси США, – китайської, арабської, фарсі, гінді та російської. З цією метою було створено Національний корпус лінгвістичних послуг, до якого входили компетентні фахівці-лінгвісти та вчителі іноземних мов, що надавали консультаційні послуги школам та іншим закладам [3, с. 107].

Як зазначає О. Першукова, у 2007-2008 роках Департамент освітніх та дослідницьких програм виділив кошти Американській агенції з досліджень і статистики для проведення аналізу якості навчання іноземних мов у близько 5000 державних та приватних школах США. До такого інспектування було залучено вчителів, викладачів іноземних мов та керівників навчальними закладами, які мали на меті визначити кількість мов, які вивчаються у школах, проаналізувати навчальні програми і плани, визначити особливості навчального процесу та вимоги до підготовки та перепідготовки вчителів, вивчити результати проведення освітніх реформ щодо навчання іноземних мов [3, с. 108].

У звіті були підсумовані результати опитувань директорів та вчителів іноземних мов початкових і середніх шкіл. Респонденти репрезентували державні та приватні школи, починаючи з дошкільної ланки до 12 класу, 50 штатів та Округу Колумбія. Інспектування передбачало досягнення двох цілей: отримати загальну картину про навчання іноземних мов на початковому та середньому рівнях навчання, а також мати інформацію про навчання іноземних мов на рівні кожного штату.

Аналогічну інспекцію було проведено у 1987 та 1997 роках, що дало можливість здійснити порівняльний аналіз даних, отриманих за 20 років.

Результати дослідження засвідчили з 1987 по 1997 роки значне зменшення кількості шкіл, у яких вивчалися іноземні мови. Так, у початковій (elementary) школі це зменшення з 31 % до 25 %, у середній (middle) – з 75 % до 58 %, проте у старшій (high) школі змін не відбулося (91 %). З огляду на такі не досить втішні показники, адміністрація цих шкіл мала намір покращити організацію навчання іноземних мов у найближчому майбутньому.

На сучасному етапі розвитку середньої освіти у більшості навчальних закладах вивчається іспанська мова як іноземна, до того ж її стали більше вивчати у початковій школі (з 79 % у 1997 році до 88 % у 2008 році), а в середній школі показник залишився незмінним (93 %). Що стосується навчання таких мов, як німецька та французька, то тут спостерігається значний спад: німецької – з 5 % до 2 % на початковому рівні і з 24 % до 14 % на середньому; французької – з 27 % до 11 % у початковій школі і з 64 % до 46 % у середній. Як свідчать дані, кількість шкіл, у яких пропонуються для вивчення китайська та арабська мови, зростає: у 2008 році китайську мову вивчали у 3 % початкових та 4 % середніх шкіл, арабську – відповідно 1% і 0,6 %. Проте на рівні всієї країни це незначні показники. За останні 20 років спостерігається зниження вивчення латинської мови з 20 % до 13 % у середній школі, але на рівні початкової помітне збільшення з 3 % до 6 %. А от навчання російській та японській мовам на обох рівнях має тенденцію до зменшення.

Результати здійсненого у 2008 році аналізу показали, що фактично у більшості середніх навчальних закладів вивчаються іноземні мови, але цей предмет не є основним, а може бути факультативним або на вибір, тобто не всі діти опановують ту чи іншу іноземну мову. До того ж учні шкіл у районах з низьким соціально-економічним статусом та у сільській місцевості мають значно менше можливостей для вивчення іноземних мов. У звіті інспекції

також зазначалося, що приватні початкові заклади пропонують вивчення іноземних мов утричі частіше, ніж державні [3, с. 108-109].

Результати інспектування вказують на наступні позитивні тенденції: 1) значне збільшення як в початкових, так і середніх школах мовних класів для учнів, чією рідною мовою не є англійська; 2) більше вивчення не домінуючих мов: японської на початковому рівні та японської і російської на середньому рівні; 3) у 1997 році значно більший відсоток шкіл використовував навчальні матеріали на базі комп'ютерних технологій; 4) підвищення рівня перепідготовки педагогічних працівників початкових та середніх шкіл; 5) більше використання мови, що вивчається, під час занять учителями середніх класів; 6) близько половини шкіл, які пропонують вивчення іноземних мов, засвідчила, що їхні вчителі знайомі з національними або державними мовними стандартами і відповідно до них змінили свої навчальні плани.

Окрім цих позитивних змін, все ще існує потреба у мовних програмах, за якими б навчання тривало протягом усіх 12 років перебування учнів у школі і які б навчали їх на лінгвістичному та культурному рівні успішно спілкуватися у як у межах Сполучених Штатів, так і за кордоном. Добре відпрацьовані програми навчання іноземних мов, а також інтенсивне навчання, яке має на меті здобуття високого рівня знань мови, як це окреслено в національних стандартах, є скоріше винятком, ніж правилом на обох рівнях – початковому і середньому.

Під час економічного спаду спостерігалось скорочення фінансування всіх освітніх ланок. А це стало причиною того, що більшості штатів перестали дотримуватись вимог щодо вивчення іноземних мов у старшій школі. Основна маса випускників середніх навчальних закладів отримують дипломи, в яких немає такої навчальної дисципліни, як іноземна мова.

Висновки. Отже, основним недоліком сучасної американської шкільної мовної освіти є те, що діти починають вивчати іноземну мову на досить

пізньому етапі навчання, а також відсутність наступності програм з іншої мови між шкільними ланками.

У 2009 році Верховний суд США прийняв рішення у справі Горн проти Флорес (Horn v. Flores) про експериментальні докази більшої ефективності програм структурованого занурення (Structured English Immersion), ніж власне двомовних (Two-Way, Dual Language Immersion). Таким чином, на початку XXI століття виникла нагальна потреба в дослідженні ефективності та оптимізації існуючих двомовних програм.

Література

1. Бердсли Т. О реформе школьного образования в США / Т. Бердсли // В мире науки. – 1992. – № 11–12. – С. 186–196.
2. Гершунский Б. С. Философия для образования XXI века / Б. С. Гершунский – М. : МПСИ, 1998. – 432 с.
3. Першукова О. О. Державна мовна політика США з навчання іноземних мов у контексті формування світогляду школярів / О. О. Першукова // Педагогіка і психологія. – 2011. – № 3 (72). – С. 103–112.
4. Шутова М. О. Проблеми формування загальної середньої освіти в США (1950-90 рр.) / М. О. Шутова. – Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – К., 2005.
5. The status of bilingual education in America [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.proenglish.org/issues/education/bestatus.html>
6. Toffler A. The Third Wave / A. Toffler. – New York : Morrow, 1980. – 179 p.

**THE PROBLEM OF LANGUAGE INSTRUCTION DEVELOPMENT
IN GENERAL SCHOOLS OF THE USA
IN THE XX – AT THE BEGINNING OF XXI CENTURIES**

Biletska I. O.

The article is devoted to the developmental peculiarities of linguistic education in the United States of America in the XX – at the beginning of the XXI centuries. The role of foreign language instruction in general school has been distinguished. The results of educational reforms according to foreign language learning suggested by American government have been analyzed and the peculiarities of bilingual education functioning in certain states have been underlined.

Key words: linguistic education, foreign language, bilingual education, general school.

